

Трофімов С.А.

*Кримський юридичний інститут Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого», доцент кафедри адміністративно-правових та кримінально-правових дисциплін, кандидат юридичних наук,
Заслужений юрист Автономної Республіки Крим*

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Правовий режим виступає специфічним порядком діяльності уповноважених суб'єктів в різних сферах. Він встановлюється на законодавчому й підзаконному рівнях

з метою запровадження додаткових заходів задля підтримання належного рівня суспільного й державного стану. Такі режими спеціально призначені для відвернення можливих негативних наслідків та якомога швидшій нормалізації суспільних відносин.

Окремими проблемами розвитку та вирішення кризових ситуацій у своїх наукових дослідженнях займалися О.М.Бандурка, В.В.Белєвцева, Р.А.Калужний, С.В.Ківалов, А.Т.Комзюк, В.В.Конопльов, С.О.Кузнichenko, В.А.Ліпкав, С.С.Маїлян, В.В.Майоров, В.Я.Настюк, В.Б.Рушайло, Х.П.Ярмак та багато інших вітчизняних та іноземних науковців, але й досі існують теоретико-правові проблеми застосування умов введення правового режиму надзвичайного стану.

У вітчизняному законодавстві вказаний режим врегульований недостатньо чітко, що у випадку необхідності його введення безумовно потягне за собою багато неоднозначних за своїм вирішенням ситуацій. Візьмемо за приклад ст. 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000р. № 1550-III, в якій однією з умов введення режиму надзвичайного стану є здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення. В такій конструкції умови введення надзвичайного стану викликає питання дві якісних ознаки – масовість терористичного акту, а також особлива важливість об'єктів життєзабезпечення. Розглянемо названі ознаки.

Тлумачні словники надають приблизно однакове розшифрування змісту слова «масовий» – такий, що здійснюється великою кількістю людей або поширюється на багатьох (на безліч). В свою чергу безліч має семантику – невизначена велика кількість чого-небудь). З цього можна зробити висновок про неможливість однозначного виділення тієї межі, за якої терористичний акт набуває ознаки масовості.

Слід зазначити також, що чіткого переліку особливо важливих об'єктів життєзабезпечення у вітчизняному законодавстві не встановлено. Умовний перелік теоретично можна визначити користуючись кількома нормативними актами, зокрема, Наказом Міністерства внутрішніх справ України «Про організацію службової діяльності цивільної охорони Державної служби охорони при МВС України» від 25.11.2003р. № 1430 та Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження критеріїв розподілу суб'єктів господарювання за ступенем ризику від провадження господарської діяльності для безпеки життя і здоров'я населення, навколишнього природного середовища та періодичності здійснення заходів державного нагляду (контролю)» від 28.05.2008р. № 493.

Зазначимо, що у вітчизняному законодавстві ці акти входять до вичерпного пере-

ліку тих, що дають можливість розмірковувати над позицією законодавця щодо ст. 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000р. № 1550-III. Але, проаналізувавши їх, ми дійшли висновку про відсутність переліку об'єктів, який включав би у назві словосполучення «особливо важливі об'єкти життєзабезпечення». У нормативній базі можна зустріти словосполучення «об'єкти інфраструктури життєзабезпечення населення та населених пунктів» та «об'єкти життєзабезпечення населених пунктів». Отже, застосувати на практиці таку умову введення режиму надзвичайного стану, як здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення неможливо, з огляду на відсутність переліку таких об'єктів.

Нагадаємо, що необхідною теоретичною вимогою до законодавчої техніки є чіткість та ясність норм права, недопустимість неоднозначного розуміння змісту норми. Отже, виходячи з вищевикладеного, є потреба внесення змін до Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000р. № 1550-III, з огляду на необхідність тлумачення змісту положення щодо умови введення режиму надзвичайного стану у випадку здійснення масових терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням особливо важливих об'єктів життєзабезпечення.

На нашу думку існують принаймні два варіанти зміни тексту зазначеного Закону, які дозволять чітко визначитися з можливістю та необхідністю введення такого режиму, а саме:

1. В кінці тексту ст. 4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000р. № 1550-III навести примітку, де зазначити, які саме терористичні акти можна вважати масовими (приміром, за кількістю суб'єктів терористичної діяльності чи потенціальних жертв від даного акту), а також перелік особливо важливих об'єктів життєзабезпечення.

2. Виключити слова «масових» та «особливо важливих» із конструкції п.2 ч.2 ст.4 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану» від 16.03.2000р. № 1550-III, виклавши її в такій редакції: «здійснення терористичних актів, що супроводжуються загибеллю людей чи руйнуванням об'єктів життєзабезпечення».

Підсумовуючи викладене слід зазначити, що такі зміни, на нашу думку, дозволять усунути ряд проблемних питань у порядку введення правового режиму надзвичайного стану в Україні, оскільки існування в законодавстві двозначних термінів або відсутність певної нормативної бази створюють додаткові труднощі на шляху суб'єктів антитерористичної діяльності, які під час кризових ситуацій повинні будуть вирішувати окрім поставленої задачі ще ряд складних питань теоретико-правового спрямування, що безумовно позначиться на рівні якості та ефективності здійснення антитерористичних заходів.